

Федак Олег Олегович
Студент II курсу групи ЮС-2019
Університет короля Данила
Науковий керівник: к.ю.н. Бабецька І.Я.
м.Івано-Франківськ

МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ ЯК ДЖЕРЕЛО ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Міжнародні договори є частиною національного законодавства. Порядок набрання ними чинності встановлено ст.20 Закону України від 22 грудня 1993 р. «Про міжнародні договори України». З її змісту випливає, що до міжнародних договорів, положення яких мають застосовуватися в Україні, належать: договори, ратифіковані Верховною Радою України; договори, затвердження, прийняття або приєднання до яких здійснене на основі рішень Верховної Ради України або Президента України; договори, що набрали чинності з моменту підписання їх Президентом України. Зазначені договори підлягають опублікуванню у «Відомостях Верховної Ради України», в газеті Верховної Ради України «Голос України», а також у «Зібранні діючих міжнародних договорів України» [1].

Міжнародний договір - це угода двох або кількох держав, що містить норми права про встановлення, зміну або припинення прав та обов'язків у відносинах між ними. Він може називатися по-різному: договір, угода, пакт, конвенція, протокол тощо.[2]

Щодо міжнародних договорів, які стосуються цивільних відносин і в яких держави відповідно виступають як суб'єкти цивільного права, постає питання: як мають оцінюватися такі договори - як угода суб'єктів цивільного права чи як акти цивільного законодавства?

Специфічність міжнародного договору як форми цивільного законодавства полягає в тому, що це є угода суб'єктів цивільного права (ст.6 ЦК), яка після надання міжнародному договору чинності в Україні в порядку, викладеному вище, стає частиною національного законодавства, а відтак переходить у категорію «акти цивільного законодавства».

Стаття 10 Цивільного кодексу України, міжнародні договори. Дана стаття містить в собі наступні поняття:

1) чинний міжнародний договір, який регулює цивільні відносини, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, є частиною національного цивільного законодавства України;

2) якщо у чинному міжнародному договорі України, укладеному у встановленому законом порядку, містяться інші правила, ніж ті, що встановлені відповідним актом цивільного законодавства, застосовуються правила відповідного міжнародного договору України. [3]

Міжнародні договори, чинні в Україні, мають пріоритет перед національним законодавством. Таке правило відображає загальну тенденцію до гармонізації міжнародних угод та національного законодавства з формуванням у перспективі уніфікованих норм у галузі цивільного права.

На практиці іноді виникає питання про час дії міжнародного Договору та акта національного законодавства, що містять колізійні норми. Воно вирішується таким чином: якщо міжнародний договір укладений раніше, акт цивільного законодавства не набирає чинності взагалі. [4 с.342] Якщо ж акт цивільного законодавства виданий раніше, ніж був укладений міжнародний договір, то такий акт втрачає силу з моменту набрання чинності міжнародним договором. При цьому мають застосуватися правила про дію закону в часі, встановлені ст.5 ЦК. [3]

Водночас немає правових перешкод для того, щоб суб'єкти цивільних відносин, які виникають у державі, укладаючи угоду, обрали як зразок положення міжнародного договору, який не набрав чинності в Україні. У цьому випадку такий міжнародний договір фактично стає формою цивільного законодавства, але вже не як акт цивільного законодавства, а як договір суб'єктів цивільного права.

Залежно від рівня, на якому укладається міжнародний договір, він може бути міждержавним, міжурядовим, відомчим, а залежно від кількості сторін - двостороннім або багатостороннім.[4, с.342]

Отже, йдеться не просто про надання Верховною Радою обов'язковості міжнародному договору(Згода Верховної Ради на обов'язковість для України міжнародного договору надається шляхом його ратифікації ст. 8 Закону «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р.) [2], а про чинність такого договору, внаслідок чого він є частиною національного українського законодавства.

ЦК України закріплює правило про пріоритет норм міжнародних договорів, чинних в Україні, перед нормами інших актів національного законодавства. Це положення, закріплене ч. 2 ст. 10 ЦК, передбачає, що якщо норми міжнародного договору України містять інші правила, ніж ті, які встановлені відповідним актом цивільного законодавства, застосовуються правила відповідного міжнародного договору України. Реалізація цієї норми ЦК має особливості залежно від часу набрання чинності відповідно міжнародного договору та акту національного цивільного законодавства. Якщо міжнародний договір укладено раніше, то акт цивільного законодавства не набирає чинності взагалі, не застосовується або повинен бути скасований. Якщо міжнародний договір набрав чинності раніше, ніж акт цивільного законодавства, останній втрачає чинність з моменту набрання чинності міжнародного договору.[5]

У зв'язку з цим слід розрізняти міжнародні договори, які містять норми прямої дії і норми, що породжують лише обов'язок держави щодо імплементації відповідних норм до національного законодавства. В останньому випадку положення таких міжнародних договорів застосовуються переважно перед актами національного законодавства в межах, визначених законами України.[4 с.342]

Правило про пріоритет норм міжнародного договору застосовується не до всіх міжнародних договорів України. Деякі міжнародні договори надають державам-учасницям право відступити від положень таких договорів. Якщо держава скористалася таким правом, чинними є відповідні положення

національного законодавства. Зокрема, ст. 7 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів встановлює строки охорони авторських прав. Однак державам - учасницям Конвенції надається право встановлювати строки охорони прав, що перевищують ті, які передбачені цією Конвенцією.[6]

Отже, підсумовуючи вищесказане, можна підвести наступні висновки, що міжнародні договори є важливим джерелом цивільного права. Міжнародні договори мають пріоритет перед національним законодавством, тому що якщо в міжнародному договорі встановлені інші правила, ніж ті, що передбачені національним законом, застосовуються правила міжнародного договору.

Список використаних джерел

1. Договори як форма цивільного законодавства [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/law/9298/>
2. Закон «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р [Електронний ресурс] - Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року [Електронний ресурс] - Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Скакун О.Ф «Теорія держави і права» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-51.html>
5. Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України [Електронний ресурс] - Режим доступу:<http://jurists.org.ua/civil-law/2581-naukovo-praktichniy-komentar-do-st-10-civlnogo-kodeksu-ukrayini.html>
6. Бернська конвенція від 24 липня 1971 року [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text